

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักการบริหาร โรงเรียน
2. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
3. หลักสูตรเครือข่ายพัฒนาการศึกษา โสภพระมิตร
4. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์
5. โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
6. การบริหารจัดการหลักสูตร
7. บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักการบริหารโรงเรียน

1. ความหมายของการบริหารโรงเรียน

การบริหารโรงเรียนเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งในการบริหารการศึกษา และจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน พบว่ามีนักการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียนมีหลายทัศนะ ดังต่อไปนี้

ถิญ โญ สาร (2545 : 37) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชน หรือสมาชิกของสังคมทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถ ค่านิยม ทัศนคติ คุณธรรม ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผน และไม่เป็นระเบียบแบบแผน

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2543 : 64) ได้กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน คือ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการให้บริการทางการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการบริหารโรงเรียน และเรื่องรูปแบบการบริหารโรงเรียน เพื่อจัดกิจกรรมต่างให้เกิดประสิทธิภาพ

จากความหมายของการบริหารโรงเรียนที่ได้กล่าวมานั้น จะเห็นว่า ปัจจุบันมีการกระจายอำนาจในการบริหารสู่โรงเรียน ให้อำนาจโรงเรียนมีอิสระในการบริหารงานด้านต่าง ๆ โดยเน้นหลักการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) แบ่งการบริหารด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ
2. การบริหารงานบุคลากร
3. การบริหารงานการเงิน
4. ผลการบริหารงานทั่วไป

กล่าวโดยสรุปว่า การบริหารโรงเรียนเป็น การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลที่ร่วมกัน ดำเนินในกิจการต่าง ๆ เช่น การวางแผนกลยุทธ์ศาสตร์ทางการศึกษา การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา เด็กและเยาวชน ประชาชน หรือผู้เกี่ยวข้อง การให้บริการทางการศึกษา ภายใต้การ ควบคุมดูแลของผู้บริหาร โรงเรียนเพื่อเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการศึกษา

2. กระบวนการบริหารโรงเรียน

ในการบริหารงานของผู้บริหาร ในฐานะผู้บริหารอาจเลือกแนวทางเพื่อเป็น กรอบหรือการบริหารงานให้ได้หลายทาง เช่น อำนาจหน้าที่ (Authority) หมายถึง สิทธิในการ ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งกำหนดให้กับตำแหน่ง เพื่อให้ใช้ในการตัดสินใจ และปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ให้ สำเร็จความรับผิดชอบ (Responsibility) เป็นความผูกพันที่ผู้บริหารยึดถือในการปฏิบัติงานตาม อำนาจหน้าที่ให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

ในองค์ประกอบการบริหารตามแบบของ Knezevich ได้รวบรวมข้อความรู้ใน เรื่องดังกล่าวจากบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ได้แก่ ฟาโย กูลิคและเออร์วิค นิวแมน เกรก และ สมาคมผู้บริหาร โรงเรียนสหรัฐอเมริกา (American Association of School Administrators : AASA) ได้ใช้คำว่า กระบวนการบริหารงานรายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระยะเวลาการบริหารงานของ Knezevich

ขั้นตอน	Fayol 1916	Gulick, Rwick 1937	Newman 1950	AASA 1955	Greggs 1957
1	การวางแผนการ	การวางแผน	การวางแผน	การวางแผน	การตัดสินใจ
2	การจัดองค์การ	การจัดองค์การ	การจัดองค์การ	การจัดทรัพยากร	การวางแผน
3	การบังคับบัญชา	การจัดคนเข้าทำงาน	การจัดทรัพยากร	การกระตุ้น	การจัดองค์การ
4	การประสานงาน	การตั้งการ	การตั้งการ	การประสานงาน	การติดต่อสื่อสาร
5	การควบคุมงาน	การประสานงาน	การคุมงาน	-	การใช้ทิพิล
6	-	การรายงาน	-	-	การประสานงาน
7	-	การจัดทำงบประมาณ	-	-	การประเมินผล

ที่มา : (อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2547 : 17)

จากกระบวนการบริหาร โรงเรียน ดังที่กล่าวข้างต้นจะเห็นว่ากระบวนการบริหารมีความสำคัญ และช่วยให้ผู้บริหารในการบริหารงานให้เกิดประโยชน์ด้านบริหาร สรุปได้ ดังนี้

1. ช่วยให้การบริหารสะดวกและรวดเร็วขึ้นเพราะมองเห็นความสำคัญของงานลดปัญหาความซ้ำซ้อนและสามารถมอบหมายงานได้ถูกต้อง
2. ช่วยให้ผู้บริหารนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ในการปรับปรุงการทำงานให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และความก้าวหน้าของสังคม
3. ช่วยให้สถานศึกษาได้ขยายงานต่าง ๆ ของหน่วยงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้
4. ช่วยส่งเสริมตัวบุคคลในการทำงานได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
5. ช่วยให้ผู้บริหารได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ กระตุ้นให้บุคคลในองค์การทำงานอย่างอิสระและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. ช่วยในการจัดหมวดหมู่ของงานอย่างเหมาะสม
7. ช่วยให้มีการประเมินผลและการติดตามผลการปฏิบัติงานเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพผลของได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. ภารกิจของผู้บริหารโรงเรียน

ภารกิจของผู้บริหาร หรืออีกนัยหนึ่ง หมายถึง บทบาทงานด้านบริหาร โรงเรียนนักการศึกษาได้กล่าวถึง บทบาทผู้บริหาร ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ และชโลมใจ กิงการวัฒน์ ได้กล่าวถึงภารกิจของสถานศึกษาในความรับผิดชอบของผู้บริหาร โรงเรียนที่ต้องจัดการดูแลสอดคล้องกับแนวการศึกษาของ สมิทท์ (Smith and Other. 1961 : 170) ที่กล่าวถึงการใช้เวลาในการบริหารงาน และให้ความสำคัญของงานในสถานศึกษา ในความรับผิดชอบของผู้บริหาร โดยแยกงานออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ คือ การจัดเก็บบำรุงรักษาสื่อการสอนนิเทศภายใน การวัดผลการใช้ห้องสมุด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น
2. การบริหารงานบุคคล ได้แก่ ครู เจ้าหน้าที่ การจัดครูเข้าสอน การกำกับดูแลพฤติกรรม การพิจารณาความดีความชอบ การจัดสวัสดิการ การส่งเสริมความก้าวหน้า
3. การบริหารกิจการนักเรียน ได้แก่ การให้บริการห้องพยาบาล สหกรณ์ งานแนะแนว ระเบียบสะสม บัตรสุขภาพ การสำรวจเด็กในพื้นที่
4. การบริหารการเงิน คือ การกำกับควบคุมบัญชีทะเบียนที่เกี่ยวข้องกับการเงินทั้งในและนอกงบประมาณ

5. การบริหารงานอาคารสถานที่ คือ การดูแล อาคารความร่มรื่น งานซ่อมแซมอาคาร การใช้อาคารสถานที่ จัดกิจกรรมต่าง ๆ การอยู่เวรยาม
6. การบริหารงานความสัมพันธ์ชุมชน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในงานของสถานศึกษารวมถึงการให้บริการด้านอาคารสถานที่ของโรงเรียนในกิจกรรมชุมชน
7. การบริหารงานทั่วไป คือ การให้บริการ และอำนวยความสะดวกแก่ส่วนต่าง ๆ ทั้งบุคคลภายใน และบุคคลภายนอก

สรุป ภารกิจของผู้บริหารเป็นบทบาท หรืองานของผู้บริหารต้องกำกับดูแล รับผิดชอบเพื่อให้โรงเรียนดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับทุกฝ่าย ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาในโรงเรียน

4. ความสำคัญของภารกิจผู้บริหารโรงเรียน

Smith and Others (อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2547) ได้จัดลำดับความสำคัญการใช้เวลาการบริหารงานสถานศึกษาในความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียน ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ	คิดเป็นร้อยละ	40
2. การบริหารงานบุคลากร	คิดเป็นร้อยละ	20
3. การบริหารงานกิจการนักเรียน	คิดเป็นร้อยละ	20
4. การบริหารงานการเงิน	คิดเป็นร้อยละ	5
5. การบริหารงานอาคารสถานที่	คิดเป็นร้อยละ	5
6. การบริหารงานความสัมพันธ์ชุมชน	คิดเป็นร้อยละ	5
7. การบริหารงานทั่วไป	คิดเป็นร้อยละ	5

5. หลักการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

หลักการบริหารงานในสถานศึกษา หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอันเป็นเป้าหมายสูงสุด ของภารกิจของสถานศึกษา โดยการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ผู้บริหารจำเป็นต้องมีบุคลากร ทางการศึกษา ร่วมดำเนินการ โดยทั่วไปจะใช้วิธีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบต่อครูในโรงเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการ โดยเทคนิคการบริหารอันหลากหลาย ด้วยหลักการดังนี้

5.1 หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่เพิ่มการลงทุน นั่นคือ นักเรียนสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร โดยไม่ลาออกกลางคัน ไม่เรียนเกินเวลา และเข้ากินกำหนด

5.2 หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ นั่นคือ นักเรียนมีคุณภาพตามหลักสูตร มีความรู้ ความสามารถ และทักษะตามจัดไว้ จากภาระงานการบริหารงานข้างต้น การมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของงาน ย่อมอาศัยเทคนิคต่าง ๆ ในการบริหารอันหลากหลาย ขอเสนอเทคนิคการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. จัดทำแผนงานให้บรรลุวัตถุประสงค์
2. การบริหารงานวิชาการต้องมีการร่วมมือกัน
3. มีหลักการกระจายอำนาจ และมีความรับผิดชอบ
4. มีการส่งเสริมเพื่อนร่วมงานให้มีการพัฒนางานด้านวิชาการ
5. ให้มีการริเริ่มสร้างสรรค์ปรับปรุงงานวิชาการ
6. ผู้บริหารให้มีเทคนิคส่งเสริมคนอื่นมากกว่าสอนคนอื่น
7. มีการให้ขวัญและกำลังใจในการทำงาน
8. ควรมีคณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ
9. ครูควรศึกษาทำความเข้าใจวัตถุประสงค์
10. ติดตามการประเมินผลงาน อย่างสม่ำเสมอ

กล่าวโดยสรุปว่า การบริหารงานวิชาการ ถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารงานสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา คือ การจัดการศึกษา คุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาจึงอยู่ที่งานวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย งานหลักสูตร และการเรียนการสอน การจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดอำนวยความสะดวกและส่งเสริมงานด้านวิชาการ รวมถึงงานด้านการวัดและประเมินผล ขั้นตอนการดำเนินงานด้านวิชาการ จะมีขั้นการวางแผนงานด้านวิชาการ ขั้นการจัดและดำเนินการ ขั้นส่งเสริมและติดตามผลด้านวิชาการ หลักการบริหารงานด้านวิชาการเพื่อความสำเร็จดังกล่าว ต้องอาศัยหลักและวิธีการที่กล่าวข้างต้น ผนวกกับเทคนิคการบริหารของผู้บริหาร โดยมีจุดหมายสำคัญ คือ มุ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานเป็นหลัก

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นี้ จัดทำขึ้นสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษา ได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในเอกสารนี้ ช่วยทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในทุกระดับเห็นผลคาดหวังที่ต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ชัดเจนตลอดแนว ซึ่งจะสามารถช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นและสถานศึกษาร่วมกันพัฒนาหลักสูตร ได้อย่างมั่นใจ ทำให้การจัดทำหลักสูตรในระดับสถานศึกษามีคุณภาพและมีความเป็นเอกภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้เกิดความชัดเจนเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และช่วยแก้ปัญหาการเทียบโอนระหว่างสถานศึกษา ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติจนถึงสถานศึกษา จะต้องสะท้อนคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเป็นกรอบทิศทางในการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ และครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังได้ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติ ชุมชน ครอบครัว และบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบ โดยร่วมกันทำงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ในการวางแผน ดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุน ตรวจสอบ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

1. วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

2. หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

2.1 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2.2 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมี โอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ

2.3 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

2.4 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้

2.5 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.6 เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

3. จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

3.2 มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3.3 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

3.4 มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3.5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

4. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

4.1 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

4.1.1 ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

4.1.2 ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

4.1.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4.1.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

4.1.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

4.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

4.2.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

4.2.2 ซื่อสัตย์สุจริต

4.2.3 มีวินัย

4.2.4 ใฝ่เรียนรู้

4.2.5 อยู่อย่างพอเพียง

4.2.6 มุ่งมั่นในการทำงาน

4.2.7 รักความเป็นไทย

4.2.8 มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

5. มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

5.1 ภาษาไทย

5.2 คณิตศาสตร์

5.3 วิทยาศาสตร์

5.4 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

5.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

5.6 ศิลปะ

5.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

5.8 ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้มาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

6. ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรมนำไปใช้ ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

6.1 ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3)

6.2 ตัวชี้วัดช่วงชั้น เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6)

7. สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

ภาษาไทย : ความรู้ ทักษะและวัฒนธรรมการใช้ภาษา เพื่อการสื่อสาร
 ความชื่นชม การเห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย และภูมิใจในภาษาประจำชาติ

คณิตศาสตร์ : การนำความรู้ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหา การดำเนินชีวิต และศึกษาต่อ การมีเหตุมีผล มีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ พัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์

วิทยาศาสตร์ : การนำความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และจิตวิทยาศาสตร์

ภาษาต่างประเทศ : ความรู้ทักษะ เจตคติ และวัฒนธรรมการใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร การแสวงหาความรู้และการประกอบอาชีพ

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม : การอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข การเป็นพลเมืองดี ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา การเห็นคุณค่าของทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ความรักชาติ และภูมิใจในความเป็นไทย

การงานอาชีพและเทคโนโลยี : ความรู้ ทักษะ และเจตคติในการทำงาน การจัดการ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการใช้เทคโนโลยี

ศิลปะ : ความรู้และทักษะในการคิดริเริ่ม จินตนาการ สร้างสรรค์งานศิลปะสุนทรีย์ภาพและการเห็นคุณค่าทางศิลปะ

สุขศึกษาและพลศึกษา : ความรู้ ทักษะและเจตคติในการสร้างเสริมสุขภาพพลานามัยของตนเองและผู้อื่น การป้องกันและปฏิบัติต่อสิ่งต่าง ๆ ที่มีผลต่อสุขภาพอย่างถูกวิธีและทักษะในการดำเนินชีวิต

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาคือ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

จุดหมาย

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาอังกฤษ

คุณภาพของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพที่ 2 กรอบภาพรวมของการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มา : (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 11)

8. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

8.1 กิจกรรมแนะแนว

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

8.2 กิจกรรมนักเรียน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบการทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทร และสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกชั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น

กิจกรรมนักเรียน ประกอบด้วย

8.2.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้นำเพื่อประโยชน์ และนักศึกษา

วิชาทหาร

8.2.2 กิจกรรมชุมนุม ชมรม

8.3 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

9. ระดับการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดระดับการศึกษาเป็น 3 ระดับ ดังนี้

9.1 ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6) การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้น จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

9.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3) เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนบุคคล มีทักษะในการคิดวิจารณ์ญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ

9.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) การศึกษาระดับนี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ มีทักษะในการใช้วิทยาการและเทคโนโลยี ทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาคนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำและผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

10. การจัดเวลาเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมได้ตามความพร้อมและจุดเน้น โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสภาพของผู้เรียน ดังนี้

10.1 ระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละ ไม่เกิน 5 ชั่วโมง

10.2 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนวันละ ไม่เกิน 6 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียนมีค่าน้ำหนักวิชา เท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)

10.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียน วันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมง ต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา เท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)

11. การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน

ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่าง ๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย

11.1 หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม

11.2 กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้ จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาด้านคุณธรรม

กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝน พัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

11.3 การออกแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

11.4 บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาท ดังนี้

11.4.1 บทบาทของผู้สอน

- 1) ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ทำทาบความสามารถของผู้เรียน
- 2) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะกระบวนการ ที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการ และความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 3) ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย
- 4) จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้
- 5) จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
- 6) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา และระดับพัฒนาการของผู้เรียน
- 7) วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

11.4.2 บทบาทของผู้เรียน

1) กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง
 2) เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์
 ข้อความรู้ ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบ หรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ

3) ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไป
 ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

4) มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู

5) ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

12. สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้
 ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตร ได้อย่างมี
 ประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี
 และเครือข่าย การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับ
 ระดับพัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน

การจัดการสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือ
 ปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการ
 เรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรจัดให้มีอย่าง
 พอเพียง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา
 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้
 และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้า
 และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก

2. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริม
 ความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้

3. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความ
 หลากหลาย สอดคล้อง กับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่าง
 ระหว่างบุคคลของผู้เรียน

4. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ

5. ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ และสม่ำเสมอ

ในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษา ควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหา มีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย และน่าสนใจ

13. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการคือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียนในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด การพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

การวัดและประเมินการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ใน

กระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงงาน การประเมินชิ้นงาน/ ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือเปิดโอกาส ให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน ในกรณีที่ไม่มีผ่านตัวชี้วัดให้มี การสอนซ่อมเสริม

การประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการ ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใด นอกจากนี้ยังเป็น ข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วย ทั้งนี้ โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

2. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการ เพื่อตัดสินผล การเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน ทักษะการเขียน คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูล เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษา เปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศ สำหรับการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามแนวทางการประกันคุณภาพ การศึกษาและการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน

3. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนใน ระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาระความ รับผิดชอบ สามารถดำเนินการ โดยประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยข้อสอบมาตรฐาน ที่จัดทำและดำเนินการ โดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด ใน การดำเนินการจัดสอบ นอกจากนี้ ยังได้จากการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับ สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตาม มาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียน ทุกคนที่เรียน ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมิน ผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพ การศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุน การตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ

ข้อมูลการประเมินในระดับต่าง ๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา ในการตรวจสอบทบทวนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จำแนกตามสภาพปัญหาและความต้องการ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนทั่วไป กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาด้านวินัยและพฤติกรรม กลุ่มผู้เรียนที่ปฏิเสธโรงเรียน กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มพิการทางร่างกายและสติปัญญา เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินจึงเป็นหัวใจของสถานศึกษาในการดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันทั่วถึงที่ ปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและประสบความสำเร็จในการเรียน

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน

14. เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียน

14.1 การตัดสินการให้ระดับและการรายงานผลการเรียน

14.1.1 การตัดสินผลการเรียน

ในการตัดสินผลการเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ การอ่าน คิด วิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น ผู้สอนต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนเป็นหลัก และต้องเก็บข้อมูลของผู้เรียนทุกด้านอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องในแต่ละภาคเรียน รวมทั้งสอนซ่อมเสริมผู้เรียนให้พัฒนาจนเต็มตามศักยภาพ

ระดับประถมศึกษา

1. ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียน

ทั้งหมด

2. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านตามเกณฑ์ที่

สถานศึกษากำหนด

3. ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา

4. ผู้เรียนต้อง ได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตาม

เกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ระดับมัธยมศึกษา

1. ตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้น ๆ
2. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา
4. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การพิจารณาเลื่อนชั้นทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ถ้าผู้เรียนมีข้อบกพร่องเพียงเล็กน้อย และสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่าสามารถพัฒนาและสอนซ่อมเสริมได้ให้อยู่ในดุลพินิจของสถานศึกษาที่จะผ่อนผันให้เลื่อนชั้นได้ แต่หากผู้เรียนไม่ผ่านรายวิชาจำนวนมาก และมีแนวโน้มว่าจะเป็นปัญหาต่อการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น สถานศึกษาอาจตั้งคณะกรรมการพิจารณาให้เรียนซ้ำชั้นได้ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงวุฒิภาวะและความรู้ความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ

14.2 การให้ระดับผลการเรียน

ระดับประถมศึกษา ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา สถานศึกษาสามารถให้ระดับผลการเรียนหรือระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียน เป็นระบบตัวเลข ระบบตัวอักษร ระบบร้อยละ และระบบที่ใช้คำสำคัญสะท้อนมาตรฐาน

การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นั้น ให้ระดับผลการประเมินเป็น ดีเยี่ยม ดี และผ่าน

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นผ่าน และไม่ผ่าน

ระดับมัธยมศึกษา ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา ให้ใช้ตัวเลขแสดงระดับผลการเรียนเป็น 8 ระดับ

การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นั้น ให้ระดับผลการประเมินเป็น ดีเยี่ยม ดี และผ่าน

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นผ่าน และไม่ผ่าน

14.3 การรายงานผลการเรียน

การรายงานผลการเรียนเป็นการสื่อสารให้ผู้ปกครองและผู้เรียนทราบความก้าวหน้า ในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องสรุปผลการประเมินและจัดทำเอกสารรายงานให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ ๆ หรืออย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

การรายงานผลการเรียนสามารถรายงานเป็นระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียนที่สะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้

15. เกณฑ์การจบการศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเกณฑ์กลางสำหรับการจบการศึกษาเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

15.1 เกณฑ์การจบระดับประถมศึกษา

15.1.1 ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐาน และรายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติมตามโครงสร้างเวลาเรียน ที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

15.1.2 ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินรายวิชาพื้นฐาน ผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

15.1.3 ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

15.1.4 ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

15.1.5 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

15.2 เกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

15.2.1 ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติมไม่เกิน 81 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน 63 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

15.2.2 ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน 63 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 14 หน่วยกิต

15.2.3 ผู้เรียนมีผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

15.2.4 ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

15.2.5 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

15.3 เกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

15.3.1 ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่า 81 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน 39 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

15.3.2 ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน 39 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่า 38 หน่วยกิต

15.3.3 ผู้เรียนมีผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ในระดับผ่านเกณฑ์ การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

15.3.4 ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

15.3.5 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

สำหรับการจบการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น การศึกษาเฉพาะทางการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษาทางเลือก การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส การศึกษาตามอัธยาศัย ให้คณะกรรมการของสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักเกณฑ์ในแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับกลุ่มเป้าหมาย

16. เอกสารหลักฐานการศึกษา

เอกสารหลักฐานการศึกษา เป็นเอกสารสำคัญที่บันทึกผลการเรียน ข้อมูลและสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

16.1 เอกสารหลักฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

16.1.1 ระเบียบแสดงผลการเรียนรู้ เป็นเอกสารแสดงผลการเรียนรู้และรับรองผลการเรียนของผู้เรียนตามรายวิชา ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา และผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาจะต้องบันทึกข้อมูลและออกเอกสารนี้ให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เมื่อผู้เรียนจบ การศึกษาระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) จบการศึกษามัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3) จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) หรือเมื่อลาออกจากสถานศึกษาในทุก กรณี

16.1.2 ประกาศนียบัตร เป็นเอกสารแสดงวุฒิการศึกษาเพื่อรับรองศักดิ์และ สิทธิ์ของผู้จบการศึกษา ที่สถานศึกษาให้ไว้แก่ผู้จบการศึกษามัธยมศึกษา และผู้จบการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

16.1.3 แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา เป็นเอกสารอนุมัติการจบหลักสูตร โดยบันทึกรายชื่อและข้อมูลของผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) ผู้ จบการศึกษามัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) และผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 6)

16.2 เอกสารหลักฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนด

เอกสารหลักฐานการศึกษาเป็นเอกสารสำคัญ บันทึกผลการเรียน ข้อมูลและ สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของการเรียน ในด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

16.2.1 เอกสารหลักฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

1) ระเบียบแสดงผลการเรียน

เป็นเอกสารแสดงผลการเรียนและรับรองผลการเรียน ของผู้เรียน ตามรายวิชาผลการประเมิน คิดวิเคราะห์และเขียน ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของสถานศึกษา เอกสารนี้ให้นักเรียนเป็นรายบุคคล เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) จบการศึกษามัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) หรือเมื่อลาออกจากสถานศึกษาทุกกรณี

2) ประกาศนียบัตร

เป็นเอกสารแสดงวุฒิการศึกษาเพื่อรับรองศักดิ์และสิทธิ์ของผู้จบ การศึกษามัธยมศึกษาให้ไว้แก่ผู้จบการศึกษามัธยมศึกษา และผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3) แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา

เป็นเอกสารอนุมัติการจบหลักสูตร โดยบันทึกรายชื่อและข้อมูล ของผู้จบการศึกษา ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) ผู้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) และผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6)

16.2.2 เอกสารหลักฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนด

เป็นเอกสารที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อบันทึกพัฒนาการผลการเรียนรู้ และข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับผู้เรียน เช่น แบบรายงานประจำตัวผู้เรียน แบบบันทึกผลการเรียน ประจำรายวิชา ระเบียบสะสม ใบรับรองผลการเรียน เอกสารอื่น ๆ

16.3 การเทียบโอนผลการเรียน

การพิจารณาการเทียบโอนผลการเรียน สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

16.3.1 พิจารณาจากหลักฐานการศึกษา ซึ่งจะให้ข้อมูลที่แสดงความรู้ ความสามารถของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ

16.3.2 พิจารณาจากความรู้ และประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง การทดสอบ การสัมภาษณ์

16.3.3 พิจารณาจากความสามารถ และการปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง และระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

16.4 การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นกลไกหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่มาตามที่ได้มาตรฐานกำหนด โดยต้องมีการดำเนินการที่เป็นระบบเครือข่าย ครอบคลุมทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวง ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับเขตพื้นที่ และระดับสถานศึกษา ในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจาก บุคลากรทุกระดับ ทุกอาชีพ ในการกำหนด ดูแลและประเมินผล ต้องมีรายงานผลจากทุกระดับ ให้ทุกฝ่ายรวมทั้งประชาชนทั่วไปทราบ เพื่อค้นหาแนวทางร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพอย่างแท้จริง จึงมีความจำเป็นต้องมีการ ประเมินผลการจัดการศึกษา ทั้งระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษาอย่างเป็นระยะ

หลักสูตรสถานศึกษา เป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้ สถานศึกษาจึงต้องมีหลักสูตรของตนเอง คือ หลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งหมดและ ประสบการณ์อื่น ๆ ที่สถานศึกษา แต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานแต่ละรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติมเป็นรายปี หรือรายภาค จัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทุกภาคเรียน และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ในการ ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ

และสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นั้น มีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ พัฒนาเด็กและเยาวชน เป็นคนดี

จากสาระของหลักสูตร กล่าวโดยสรุปได้ว่าหลักสูตรเป็นธงชัยในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหรือสถานศึกษา เป็นแผนแม่บททำกับการทำงานทุกด้านของโรงเรียน (อุทัย บุญประเสริฐ. 2540 : 179) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักสูตรเป็นหลักและหัวใจของการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการศึกษา ทำให้การศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล หลักสูตรเปรียบเหมือนแบบแปลนสำหรับการจัดการเรียนการสอน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2543 : 38 - 38) ดังนั้น หลักสูตรจึงเป็นสิ่งที่ผู้เรียนพึงได้รับ และได้เรียนรู้ ผู้บริหาร โรงเรียนต้องศึกษาหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตรให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง จึงจะสามารถแนะนำช่วยเหลือครูให้ปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน และการจัดประสบการณ์ ตามกระบวนการที่เหมาะสมกระทั่งผู้เรียนพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติตามที่สังคมต้องการ ได้

หลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา โสมพระมิตร พุทธศักราช 2553

หลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา โสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นแผน หรือแนวทาง หรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา โสมพระมิตร ที่จะใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ โดยมุ่งหวังให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา อีกทั้งมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต และมีคุณภาพได้มาตรฐานสากลเพื่อการแข่งขันในยุคปัจจุบัน ดังนั้นหลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา โสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงประกอบด้วย สาระสำคัญของหลักสูตรแกนกลาง สาระความรู้เกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่น และสาระสำคัญที่สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติม โดยจัดเป็นสาระการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐานตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติม จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ความสำคัญ

หลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา โสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ เป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในการจัดมวลประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ได้พัฒนาให้บรรลุถึงคุณภาพตามมาตรฐานในการพัฒนาเยาวชนของชาติ นอกเหนือจากการใช้เป็นแนวทาง หรือข้อกำหนดในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุตามจุดหมายของการจัดการศึกษาแล้ว หลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา โสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่พัฒนาขึ้นยังเป็นหลักสูตรที่มีจุดหมายให้ครอบครัว ชุมชน องค์กร ในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีแนวทางสำคัญที่สถานศึกษากำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. หลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา โสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน และเพลิดเพลินในการเรียนรู้เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจ และเร้าให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้มากที่สุด มีความรู้สูงสุด ผู้เรียนทุกคนมีความเข้มแข็ง ความสนใจ มีประสบการณ์ และความมั่นใจ เรียนและทำงานอย่างเป็นอิสระและร่วมใจกัน มีทักษะในการอ่านออกเสียงได้ คิดเลขเป็น รู้ข้อมูลสาระสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริมจิตใจให้ออก รืออยากเห็น และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

2. หลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา โสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม พัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างถูกและผิด เข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน พัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียน และช่วยให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมขึ้น มีความเสมอภาค พัฒนาความตระหนัก เข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับ ส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก สร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูล เป็นอิสระ และมีความรับผิดชอบ

ลักษณะของหลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาโสมพระมิตร พุทธศักราช 2553

หลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาโสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่สถานศึกษาได้พัฒนาขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับประถมศึกษา โดยยึดองค์ประกอบหลักสำคัญ 3 ส่วน คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สารการเรียนรู้ท้องถิ่น และสาระสำคัญที่สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมเป็นกรอบในการจัดทำรายละเอียดเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนด เหมาะสมกับสภาพชุมชนและท้องถิ่น และจุดเน้นของสถานศึกษา โดยหลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาโสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรเฉพาะของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาโสมพระมิตร สำหรับจัดการศึกษาในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดระดับการศึกษาเป็น 2 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6)

2. มีความเป็นเอกภาพ หลักสูตรเครือข่ายพัฒนาการศึกษาโสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรของสถานศึกษาสำหรับให้ครูผู้สอนนำไปจัดการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย โดยกำหนดให้

2.1 มีสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้และการแก้ปัญหา ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.2 มีสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ ศักยภาพการคิดและการทำงาน ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาอังกฤษ

2.3 มีสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม โดยจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับ โครงสร้างเวลาเรียน สารการเรียนรู้ท้องถิ่น ความต้องการของผู้เรียน และบริบทของสถานศึกษา

2.4 มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างการเรียนรู้นอกจากสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และการพัฒนาตนตามศักยภาพ

2.5 มีการกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษาที่สอดคล้องมาตรฐานระดับต่าง ๆ เพื่อเป็นเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำรายละเอียด

สาระการเรียนรู้ และจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพในชุมชน สังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน หลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา โสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีการกำหนดมาตรฐานไว้ ดังนี้

3.1 มาตรฐานหลักสูตร เป็นมาตรฐานด้านผู้เรียน หรือผลผลิตของหลักสูตรสถานศึกษา อันเกิดจากการได้รับการอบรมสั่งสอนตาม โครงสร้างของหลักสูตรทั้งหมดให้เป็นแนวทางในการตรวจสอบคุณภาพโดยรวมของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรทุกระดับ และสถานศึกษาต้องใช้ในการประเมินตนเองเพื่อจัดทำรายงานประจำปีตาม บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติการศึกษา นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางในการกำหนดแนวปฏิบัติในการส่งเสริม กำกับ ติดตาม ดูแล และปรับปรุงคุณภาพ เพื่อให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด

3.2 มีตัวชี้วัดชั้นปีเป็นเป้าหมายระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของนักเรียนในแต่ละระดับชั้นซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจง และมีความเป็นรูปธรรม นำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน ตรวจสอบพัฒนาการผู้เรียน ความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมอันพึงประสงค์ และเป็นหลักในการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย

3.3 มีความเป็นสากล ความเป็นสากลของหลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา โสมพระมิตร คือ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ ภาษาอังกฤษ การจัดการสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีคุณลักษณะที่จำเป็นในการอยู่ในสังคม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา การเสียสละ การเอื้อเฟื้อ โดยอยู่บนพื้นฐานของความพอดีระหว่างการเป็นผู้นำ และผู้ตาม การทำงานเป็นทีมและการทำงานตามลำพัง การแข่งขัน การรู้จักพอ และการร่วมมือกันเพื่อสังคม วิทยาการสมัยใหม่ และภูมิปัญญาท้องถิ่น การรับวัฒนธรรมต่างประเทศ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย การฝึกฝนทักษะเฉพาะทาง และการบูรณาการในลักษณะที่เป็นองค์รวม

4. มีความยืดหยุ่น หลากหลาย หลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา โสมพระมิตร เป็นหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำรายละเอียดต่าง ๆ ขึ้นเอง โดยยึดโครงสร้างหลักที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นขอบข่ายในการจัดทำ จึงทำให้หลักสูตรของสถานศึกษามีความยืดหยุ่น หลากหลาย สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเหมาะสมกับตัวผู้เรียน

5. การวัดและประเมินผลเน้นหลักการพื้นฐาน 2 ประการ คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน และเพื่อตัดสินผลการเรียน โดยผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัด เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียน และใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูล และสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

วิสัยทัศน์

หลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา โสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ

หลักการ

หลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา โสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีหลักการที่สำคัญตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาโสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาตามหลักสูตร ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยในพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา โสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา โสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง และสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการ

เปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาโสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยในพลโลก ดังนี้

1. รักษาดี ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาโสมพระมิตร พุทธศักราช 2553

หลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาโสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้โครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาโสมพระมิตร เพื่อให้ผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรของสถานศึกษามีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. ระดับการศึกษา กำหนดหลักสูตรเป็น 1 ระดับ ตามโครงสร้างของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และตามภารกิจของหลักการจัดการ

เรียนการสอนในระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6) การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับมุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์ และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2. สาระการเรียนรู้ในหลักสูตรหลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาโสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะ หรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน 8 กลุ่ม คือ

- 2.1 ภาษาไทย
- 2.2 คณิตศาสตร์
- 2.3 วิทยาศาสตร์
- 2.4 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 2.5 สุขศึกษา และพลศึกษา
- 2.6 ศิลปะ
- 2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 2.8 ภาษาอังกฤษ

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียนและอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่

เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทร และสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษา วิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษา และท้องถิ่น กิจกรรมของนักเรียนในหลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาโสมพระมิตร พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย

3.2.1 กิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี

3.2.2 กิจกรรมชุมนุม

3.3 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ

4. เวลาเรียน หลักสูตรกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาโสมพระมิตร

พุทธศักราช 2553 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต้นสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งผู้สอนสามารถเพิ่มเติมได้ตามความพร้อม และจุดเน้นของสถานศึกษา โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสภาพของผู้เรียน ดังนี้ ระดับชั้นประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6) จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละ ไม่เกินวันละ 5 ชั่วโมง

การบริหารจัดการหลักสูตร

ในระบบการศึกษาที่มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น จนถึงระดับสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริม การใช้และพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด อันจะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในระดับชาติ

ระดับท้องถิ่น ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดอื่น ๆ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษา เป็นตัวกลางที่จะเชื่อมโยง

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดในระดับชาติให้สอดคล้องกับสภาพและ
ความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ส่งเสริมการใช้และ
พัฒนาหลักสูตรในระดับสถานศึกษา ให้ประสบความสำเร็จ โดยมีภารกิจสำคัญ คือ กำหนด
เป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับท้องถิ่น โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับสิ่ง
ที่เป็นความต้องการในระดับชาติ พัฒนาสาระ การเรียนรู้ท้องถิ่น ประเมินคุณภาพการศึกษาใน
ระดับท้องถิ่น รวมทั้งเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา การพัฒนา
บุคลากร สนับสนุน ส่งเสริม ติดตามผล ประเมินผล วิเคราะห์ และรายงานผลคุณภาพของ
ผู้เรียน สถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนและ
ดำเนินการใช้หลักสูตร การเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา การ
ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร จัดทำระเบียบการวัดและประเมินผล ในการพัฒนาหลักสูตร
สถานศึกษาต้องพิจารณาให้สอดคล้อง กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ
รายละเอียดที่เขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัดอื่น ๆ ในระดับท้องถิ่น ได้จัดทำ
เพิ่มเติม รวมทั้ง สถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม
ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความต้องการของผู้เรียน โดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา
หลักสูตรสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 32)

1. ความหมายการบริหารหลักสูตร

หลักสูตรนับว่าเป็นส่วนหนึ่งวิชาการ ซึ่งนักการศึกษา ได้ให้ความหมายของ
หลักสูตร และการบริหารหลักสูตร ไว้หลายทัศนะ ดังนี้

กิตติมา ปรีดีดิลก (2532 : 60) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่กำหนด
โครงการศึกษาของผู้สอน โดยกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา เนื้อหาของความรู้ และ
ประสบการณ์ที่จะจัดให้กับผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล

วิชัย ดิสสระ (2535 : 1) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง เชื้อของความตั้งใจเกี่ยวกับ
โอกาสในการจัดให้คนได้รับการศึกษาร่วมกับคนอื่น และสิ่งอื่น ๆ ในระยะเวลาและเนื้อหาที่
จัดไว้อย่างแน่นอน

ธำรง บัวศรี (2532 : 2) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทุก ๆ อย่างที่
โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 5) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง การจัดให้ผู้เรียนหรือ
เด็กเกิดการเรียนรู้ (Learning) จัดให้มีประสบการณ์ (Experience) และจัดให้มีสิ่งจำเป็นขั้น

พื้นฐาน สำหรับประสบการณ์และการเรียนรู้ของเด็ก ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรให้ครบถ้วน เป็นการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนทุกคนให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์

สุนทร วิไลลักษณ์ (2540 : 37) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ ทั้งหลายที่จัดให้เด็ก ได้เรียน เนื้อหาวิชา ทักษะคิด แบบพฤติกรรม กิจกรรมสิ่งแวดล้อม เมื่อ ประมวลเข้ารวมกันแล้วจะเป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของเด็ก

สมมาศ ทองร่วง (2537 : 12) ในการบริหารหลักสูตรนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ส่วนใหญ่ อยู่ในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน บทบาทของผู้บริหารที่มีความสำคัญต่อการ บริหารหลักสูตรนั้น มีดังต่อไปนี้

1. ต้องมีความเข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจนในเรื่อง หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง ความสัมพันธ์ของหลักสูตร กับการใช้สื่อตามหลักสูตร
2. ต้องเป็นผู้นำในการนำหลักสูตร ไปใช้ โดยแสดงให้เห็นถึงความสนใจ ความเอาใจใส่ ติดตามครูอย่างต่อเนื่อง
3. ต้องติดตาม นิเทศ ช่วยเหลือ แนะนำครูให้เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร
4. ต้องเอาใจใส่ สนับสนุน ส่งเสริม ให้ครูผลิต และใช้สื่อเพื่อการเรียนการสอนจนเกิดประโยชน์และบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
5. ต้องประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือ
6. ต้องอำนวยความสะดวกในการนำหลักสูตร ไปใช้ เช่น เอกสารหลักสูตร วัสดุและสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น
7. ต้องจัดสภาพแวดล้อมใน โรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน

ธงชัย ช่อพุดกษา (2548 : 119) ได้กล่าวว่า การบริหารหลักสูตร หมายถึง การ ดำเนินวางแผน กำกับ จัดระบบการเรียนการสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้การนำหลักสูตร ไป ใช้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

รุจิร ภู่อาระ (2546 : 198) ได้กล่าวสรุปความหมายการบริหารหลักสูตรไว้ว่า เป็นการวางแผนรองรับการนำหลักสูตร ใหม่ใช้แทนหลักสูตรเก่า การบริการ สนับสนุน ให้ ความช่วยเหลืองานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

ธำรง บัวศรี (2546 : 305-314) ได้ให้ความหมายของการบริหารหลักสูตร หมายถึง กระบวนการบริหารงานการใช้หลักสูตร แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมหลักสูตร การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร และการประเมินหลักสูตร

จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารมีบทบาทในการดำเนินการ และอำนวยความสะดวกในการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารต้องส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการ กำกับ ดูแล นิเทศ ติดตามผลของการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อสามารถพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้งานวิจัยในครั้งนี้สามารถดำเนินการได้ตรงกับเจตนารมณ์ของการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จึงจำเป็นต้องศึกษากระบวนการการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งด้านความเป็นมา แนวคิด หลักการ จุดหมายและการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อเป็นพื้นฐาน โดยสังเขป

2. กระบวนการบริหารหลักสูตร

หลักสูตรเป็นตัวกำกับการวิชาการ แม้ปัจจุบันหลักสูตรที่ใช้ คือ หลักสูตรระดับชาติที่เป็นแบบเดียวกันก็ตาม แต่ความสามารถในการนำหลักสูตรไปใช้ในแต่ละสถานศึกษาจะแตกต่างกันไป การจัด โปรแกรมการศึกษาของแต่ละสถานศึกษาขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างของสถานศึกษานั้นๆ หากเปรียบหลักสูตรเป็นรถยนต์ นั่นก็คือ รถยนต์มีหลายยี่ห้อ หลายรูปแบบสร้างขึ้นมาเพื่อให้ผู้ใช้ได้เลือกใช้ตามต้องการรถยนต์จะมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหาร สถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษาต้องรู้จักเข้าใจการบริหารหลักสูตรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ตามแนวคิดของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 42)

กระบวนการบริหาร แนวคิดในการบริหารหลักสูตร นักการบริหาร โดยการศึกษาจากหน้าที่บทบาทภารกิจของการบริหาร สรุปพอสังเขป ดังนี้

แนวคิดของ Henri Fayol (อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2544 : 15)

แบ่งขั้นตอนการบริหารเป็น 6 ขั้นตอน

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดองค์การ (Organizing)
3. การบังคับบัญชา (Commanding)
4. การประสานงาน (Communicating)
5. การควบคุมงาน (Controlling)

แนวคิดของ Gulicks and Urwick (อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2544 : 15) กล่าวถึง กระบวนการบริหารที่เรียกว่า POSDCORB มีดังนี้

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดองค์การ (Organizing)
3. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing)

4. การสั่งการ (Directing)
5. การประสานงาน (Coordinating)
6. การรายงาน (Reporting)
7. การจัดทำงบประมาณ (Budgeting)

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 44) สรุป กระบวนการบริหารหลักสูตร ออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นการวางแผนการใช้หลักสูตร อย่างเป็นระบบ นำนวัตกรรมทางการศึกษามาช่วยการเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตรในเรื่องการตรวจสอบหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้ การประชาสัมพันธ์ ถึงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจะส่งผลกระทบต่อทุกฝ่ายในด้านความเข้าใจในหลักการ และวิธีปฏิบัติ การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร การจัดทำโครงการสอน การตรวจสอบความพร้อมของผู้เรียน การตรวจสอบการยอมรับจากสังคม และชุมชน และการจัดโครงสร้างของหน่วยงาน

2. ขั้นดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งประกอบด้วย ฝ่ายปฏิบัติการหลักสูตร และฝ่ายสนับสนุน รวมถึงฝ่ายควบคุมการใช้หลักสูตร

3. ขั้นการประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร จัดขึ้นเพื่อใช้ประเมินว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ใช้มีความสอดคล้องเหมาะสมหรือไม่

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการบริหารหลักสูตรเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีการเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ การวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร โดยการตรวจสอบหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้ การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ เช่น บุคลากร อาคารสถานที่ งบประมาณ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การจัดทำโครงการสอน เป็นต้น

3. การวางแผนการบริหารหลักสูตร

หลักสูตรสถานศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการหลักสูตร ผลผลิตจากการบริหารจัดการหลักสูตรจะนำเสนอในหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้บุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาทราบว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างไร ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการสร้างความเข้าใจความร่วมมือ การประสานงานและการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมวิชาการ. 2545 : 6)

หลักสูตรสถานศึกษาจะบรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการการบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุผลสูงสุด การวางแผนการบริหารจัดการหลักสูตรเป็นการกำหนดแผนปฏิบัติการ (Operation Plan) ที่เป็นรูปธรรม ซึ่งจะช่วยให้ทราบแนวปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนับสนุนการใช้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ การวางแผนบริหารการจัดการหลักสูตร จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการวางแผนกำหนดกิจกรรมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ และมีการตรวจสอบความเหมาะสมของการจัดการในเรื่องต่าง ๆ (กรมวิชาการ. 2545 : 46)

จากรายงานกระทรวงการศึกษาของวิสคอนซิน (Wisconsin Department of Public Education อ้างถึงใน นาฎยา ปีลันธนานนท์. 2545 : 39 - 43) ได้กล่าวถึงกระบวนการวางแผนบริหารหลักสูตรว่า ประกอบด้วย ขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะกรรมการแต่ละกลุ่มวิชา ควรมีลักษณะดังนี้
 - 1.1. เป็นตัวแทนมาจากท้องถิ่น คณะครู โรงเรียนต่าง ๆ ในท้องถิ่น ผู้บริหาร ผู้เรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มวิชานั้น ผู้เชี่ยวชาญ และนักเทคโนโลยีการศึกษา และบรรณารักษ์ห้องสมุด
 - 1.2. คณะกรรมการควรมาจากตัวแทนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในทุกมาตรฐานช่วงชั้น เช่น ป.1 - 3, ป.4 - 6, ม.1 - 3, ม.4 - 6
2. จัดทำแผน คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรแต่ละกลุ่มวิชาควรวางแผนการดำเนินงานให้เรียบร้อยก่อนจะลงมือจัดทำหลักสูตร หรือทบทวนสื่อวัสดุการเรียนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องตลาดภายในแผนควรระบุงานต่าง ๆ ที่ต้องทำ ระยะเวลาและผู้รับผิดชอบในแต่ละงาน
3. กำหนดสื่อ ทรัพยากรการศึกษาที่มีอยู่ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกลุ่มวิชานั้น คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรกลุ่มวิชาต่าง ๆ ควรจะได้รวบรวมแหล่งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรมาว่าจะเป็นสื่อวัสดุการเรียนการสอนในกลุ่มวิชานั้น วารสารทางวิชาการระบบสารสนเทศเครือข่ายโลก สื่อวัสดุหลักสูตร และเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ เป็นต้น
4. กำหนดกิจกรรมที่ต้องทำของคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรที่จำเป็น ได้แก่ การสำรวจงานวิจัยและวิชาการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิชานั้น คณะกรรมการควรจะได้ทบทวนและพิจารณาในประเด็น ต่อไปนี้
 - 4.1 เป้าหมายและสาระความรู้ของหลักสูตรกลุ่มวิชาที่จะสร้าง
 - 4.2 งานวิจัยและความรู้ทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรนี้

4.3 รูปแบบลักษณะหลักสูตรที่ดี

4.4 แหล่งความรู้ที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์

5. ประเมินความต้องการจำเป็นของหลักสูตรที่จะสร้าง คณะกรรมการควรพิจารณาสถานภาพในปัจจุบันหลักสูตรกับกลุ่มวิชานั้นว่าเป็นเช่นไร การประเมินความต้องการจำเป็น เป็นความพยายามที่จะลดช่องว่างระหว่างสิ่งที่ปฏิบัติอยู่กับสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นที่ไม่สอดคล้องให้ลดน้อยลง คณะกรรมการพิจารณาว่าจะรวบรวมข้อมูลอะไรบ้าง จากไหน จะนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์อย่างไร ข้อมูลที่ควรนำมารวบรวมไว้พิจารณา ได้แก่

5.1 สาระความรู้ที่ใช้สอนอยู่ในปัจจุบันในหลักสูตรนั้นทุกชั้นปี

5.2 แนวทางที่ครูใช้จัดการเรียนการสอน

5.3 สื่อ วัสดุ ทรัพยากรการศึกษาต่าง ๆ ที่นำมาใช้

5.4 ข้อมูลเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของผู้เรียน

5.5 ความต้องการจำเป็นและความสนใจของผู้เรียน ครู ผู้บริหาร และพ่อแม่ ผู้ปกครอง ที่มีต่อหลักสูตรกลุ่มวิชานี้

5.6 งานวิจัยและมุมมองของประชาชน ที่มีต่อหลักสูตรและการเรียนการสอนกลุ่มวิชานี้

5.7 ข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกหัดครู และการฝึกอบรมครูประจำการในกลุ่มวิชานี้ ข้อมูลจากการตรวจสอบเหล่านี้จะช่วยให้คณะกรรมการได้พิจารณาจุดอ่อนจุดแข็งที่มีอยู่ในหลักสูตรปัจจุบัน เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

6. กำหนดความต้องการจำเป็นของผู้เรียน ในขณะที่คณะกรรมการกำลังพัฒนา หลักสูตรใหม่นี้ ควรจะ ได้มีการระบุความต้องการจำเป็นของผู้เรียนไว้ด้วย คณะกรรมการอาจจะขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ และ/หรือครูอื่น ๆ ในขณะที่จัดทำหลักสูตรได้แก่

6.1 รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning Style)

6.2 ระดับพัฒนาการและระดับสติปัญญาในการเรียนรู้

6.3 ความต้องการจำเป็นทางด้านร่างกาย

6.4 ความต้องการจำเป็นทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกและภาษา

6.5 ความต้องการจำเป็นทางการเรียนภาษาต่างประเทศ

6.6 การเรียนรู้สำหรับเด็กที่ด้อยความสามารถ

6.7 การเรียนรู้สำหรับเด็กปัญญาเลิศ

6.8 ภูมิหลังทางสังคมและวัฒนธรรมของครอบครัวของผู้เรียน

6.9 ภูมิหลังทางการศึกษา

7. คัดเลือกรูปแบบหลักสูตร คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรควรทำคู่มือหลักสูตรที่ส่วนกลางให้เป็นแนวทางไว้ รวมทั้งข้อมูลจากงานวิจัย เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง มาประมวลและตัดสินใจว่ารูปแบบหลักสูตรที่จะสร้างขึ้นนั้นควรเป็นอย่างไรที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อครูที่จะนำไปใช้

กรมวิชาการ (2545 : 46 - 47) กล่าวถึงภารกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนบริหารหลักสูตรซึ่ง ประกอบด้วย

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) สร้างความตระหนักให้บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา 2) พัฒนาศักยภาพของสถานศึกษา ให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 3) ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการ การบริหารหลักสูตร และงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และคณะกรรมการอื่น ๆ ตามความจำเป็น 4) จัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษา 5) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 6) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้รับทราบและขอความร่วมมือ

ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) กำหนดคัลักษณะอันพึงประสงค์ 4) กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้นและ สักส่วน เวลาเรียน 5) กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค 6) จัดทำคำอธิบายรายวิชา 7) จัดทำหน่วยการเรียนรู้ 8) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 9) กำหนด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 10) กำหนดสื่อการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้ 11) กำหนดการวัดผลและ ประเมินผล และ 12) บริหารการจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากร ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

กล่าวโดยสรุปการวางแผนบริหารหลักสูตร หมายถึง การกำหนดแนวทาง การดำเนินงาน ระยะเวลา ผู้รับผิดชอบการบริหารหลักสูตร โดยมีการวิเคราะห์สภาพปัญหาจาก

ข้อมูลและความต้องการของชุมชน และเป็นเครื่องมือในการควบคุมและการติดตามประเมินผล
อย่างเป็นระบบ

4. การปฏิบัติตามแผนการบริหารหลักสูตร

เมื่อได้มีวางแผนบริหารหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรแล้ว จะต้องมีการ
จัดเตรียมแผนการนำไปใช้ โดยควรมีการทดลองนำร่องการใช้หลักสูตร เพื่อให้โอกาสแก่ครูที่
จะตรวจสอบและให้ข้อมูลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้แน่ใจว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นมี
ประสิทธิภาพก่อนจะประกาศใช้เป็นทางการ

จากรายงานกระทรวงการศึกษาของวิสคอนซิน (Wisconsin Department of
Public Education ; อ้างถึงใน นาฎยา ปีลันชนานนท์. 2545 : 43 - 44) ได้กล่าวถึงการนำ
หลักสูตรไปใช้ว่า ประกอบด้วย ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการที่จะนำหลักสูตรไปใช้ โดยระบุน้ำหนักความ
รับผิดชอบให้ชัดเจน คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรจะต้องชี้แจงให้คณะกรรมการที่จะนำ
หลักสูตรไปใช้นี้ให้ เข้าใจในประเด็น ต่อไปนี้

1.1 หลักสูตรใหม่นี้แตกต่างกับหลักสูตรปัจจุบันอย่างไร

1.2 มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนอย่างไร

1.3 ครูจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในภูมิหลังต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
การเรียนการสอนในสาระความรู้ต่าง ๆ ตามหลักสูตรใหม่อย่างไรบ้าง

1.4 ครูจะได้รับการจัดเตรียมให้พร้อมที่จะใช้สื่อ วัสดุตามหลักสูตร
ใหม่นี้หรือไม่

1.5 ครูจะเรียนรู้วิธีการประเมินผลตามหลักสูตรใหม่หรือไม่

1.6 ครูจะได้รับการอุดหนุนดูแลอย่างไรบ้าง จากการนำหลักสูตรนี้ไปใช้

2. จัดทำแผน คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรควรจัดทำแผนการใช้หลักสูตร
โดยพิจารณาในเรื่อง ต่อไปนี้

2.1 กำหนดระยะเวลา

2.2 งบประมาณ

2.3 พันธะสัญญาของครูที่จะร่วมในการดำเนินงานนี้

2.4 การคัดเลือกผู้ที่จะเข้าร่วม

2.5 แหล่งทรัพยากรต่าง ๆ

3. ระบุน้ำหนักความรับผิดชอบ ความสำเร็จของการทดลองนำหลักสูตร

ไปใช้ขึ้นอยู่กับภาระหน้าที่ของคณะครูที่นำหลักสูตรไปใช้ให้ชัดเจนและเข้าใจตรงกัน คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรและผู้บริหารจะต้องสื่อสารและประสานงานกับคณะครูเหล่านี้ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ให้คณะครูมีความรู้สึกเป็นเจ้าของหลักสูตรนี้และมุ่งหวังที่จะเห็นความสำเร็จจากการใช้หลักสูตรนี้

4. รวบรวมข้อมูลจากการใช้หลักสูตร หลังจากที่ได้มีการทดลองใช้

หลักสูตรใหม่แล้วคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรควรหาแนวทางการเก็บข้อมูลจากครู ผู้เรียน และผู้บริหาร ตรวจสอบให้แน่ใจว่าได้มีการนำหลักสูตรไปใช้เป็นไปตามที่ออกแบบไว้ อาจมีการมอบหมายให้ผู้บริหารหรือครูบางคนเป็นหัวหน้าในการดูแลและเก็บข้อมูล แล้วแจ้งข้อมูลให้คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรได้ทราบว่าการทดลองใช้หลักสูตรเป็นอย่างไร ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว หรือจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างเพื่อที่จะให้เป็นไปตามที่ออกแบบหลักสูตรไว้ และทำให้การนำหลักสูตรไปใช้เป็นไปด้วยดี

นอกจากนี้ ในการวางแผนกำหนดกิจกรรมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ กรมวิชาการ (2545 : 43 - 49) ได้เสนอแนะให้สถานศึกษาตรวจสอบความเหมาะสมของการจัดในเรื่อง ดังต่อไปนี้

1. การบริหารงานวิชาการ เป็นภารกิจที่สำคัญหนึ่งของสถานศึกษาที่จะช่วยให้การใช้ หลักสูตรสถานศึกษา ประสบผลสำเร็จตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนด ได้แก่

1.1 โครงการประจำของโรงเรียน โรงเรียนจัดให้มีโครงการประจำของโรงเรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเชื่อมั่น เช่น วันเชิดชูศิษย์เก่าดีเด่น วันส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วันตลาดนัดของโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งนักเรียน/ห้องเรียน

1.2 โครงการบริหารและกิจกรรมห้องสมุด เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่าน มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการค้นคว้า

1.3 การจัดตารางสอนของสถานศึกษาก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ที่มีผลต่อการนำหลักสูตรไปใช้การจัดตารางสอนของแต่ละกลุ่มสาระนั้น ไม่ควรกำหนดให้เท่ากันหมด สถานศึกษาควรมี การพิจารณาให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ 1) หลักการเรียนรู้ การเรียนรู้สาระต่าง ๆ นั้นมีระดับความยากง่าย ความน่าสนใจแตกต่างกันไป 2) จิตวิทยาการเรียนรู้ การจัดช่วงเวลาของการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมนั้น ควรให้สอดคล้องกับช่วงความสนใจของผู้เรียนด้วย และ 3) เทคนิควิธีสอน เนื่องจากเทคนิคการสอนแต่ละวิธี เช่น การอภิปรายการศึกษาค้นคว้า การทดลอง การบรรยาย ฯลฯ จะใช้เวลาแตกต่างกัน ดังนั้น การจัดช่วงเวลาการเรียนรู้ต้องให้มีความเหมาะสมกับเทคนิควิธีการสอน นอกจากนั้นการจัดเวลาเรียน

สถานศึกษาควรจัดเวลาเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น โครงการศึกษาป่าชุมชน โครงการศึกษาดูงานป่าชายเลน โครงการ ทักษะศึกษา ฯลฯ

1.4 การจัดกลุ่มผู้เรียนและห้องเรียน เป็นการจัดผู้เรียนเข้าชั้นเรียน โดยยึดหลักตามนโยบายการตกลงร่วมกัน

1.5. การลงโทษ และให้รางวัล ซึ่งต้องกำหนดไว้ในสถานศึกษา เพื่อการส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะอันพึงประสงค์

1.6. การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กำหนดวิธีการส่งเสริม ทั้งตามกลุ่มสาระ การเรียนรู้ และกิจกรรมเสริมตามความเหมาะสม

1.7. กิจกรรมวิชาการนอกห้องเรียน สถานศึกษาสามารถกำหนดได้หลากหลาย เช่น การเข้าค่ายกิจกรรม การเข้าค่ายวิชาการต่าง ๆ ฯลฯ

1.8. โครงการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูทุกคนร่วมกัน จัดทำ/พัฒนาสื่ออุปกรณ์

1.9. เครื่องมือวิชาการในสถานศึกษา ได้แก่ การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้สอน ทั้งที่รับผิดชอบเป็นชั้นปี หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

2. การบริหารทั่วไป ได้แก่

2.1 การจัด โครงสร้างสภาพแวดล้อมของ โรงเรียนให้ปลอดภัย เช่น โครงการปลอดสารเสพติด โครงการสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

2.2 การจัดแหล่งแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกเหนือจากห้องสมุดใน โรงเรียน ควรให้ผู้เรียน ไปแสวงหาความรู้ภายนอก โดยการบันทึกข้อมูลจะช่วยให้ผู้เรียนมี องค์ความรู้มากขึ้น

2.3 การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง ซึ่งจะต้องมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการประสานงาน และพัฒนางาน

2.4 การสำรวจอาคารสถานที่ ว่าได้มีการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาอย่างเหมาะสม และคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะด้านการใช้อาคารสถานที่ต่าง ๆ เช่น ห้องเรียน ห้องทดลอง ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ โรงฝึกงาน ฯลฯ ซึ่งอาคารสถานที่ต่าง ๆ สถานศึกษาจะต้องมีการนำมาใช้ตลอดเวลา จึงจะถือว่าการใช้อาคารสถานที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 การบริการและพัฒนาบุคลากร เช่น การจัดครูให้ตรงตามนัด ความรู้ความสามารถ รวมทั้งการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

2.6 จัดสรรงบประมาณในการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
รวมทั้งระดมงบประมาณจากชุมชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.7 การพัฒนาสื่ออุปกรณ์ เพื่อการใช้สื่ออุปกรณ์ร่วมกันใช้อย่าง
ประหยัดและคุ้มค่า

2.8 การตรวจสอบและรายงาน ควรมีการส่งเสริมให้ผู้สอนประเมิน
ตนเอง ประเมินผลงานเป็นขั้นปี เป็นกลุ่มสาระและประเมินรวมทั้งสถานศึกษา เพื่อจัดทำ
รายงานต่อสถานศึกษา ผู้ปกครองและต้นสังกัด ซึ่งมีแนวการตรวจสอบดำเนินการได้ดังนี้
1) สถานศึกษาได้มีการบริหารงานวิชาการเพื่อสนับสนุนการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้
อย่างไร และ 2) สถานศึกษาได้จัดให้มีการบริหารงานทั่วไปเพื่อสนับสนุนการวางหลักสูตร
สถานศึกษาไปใช้อย่างไรบ้าง

กล่าวโดยสรุป การปฏิบัติตามแผนการบริหารหลักสูตร หมายถึง การส่งเสริม
สนับสนุนจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากร การกำกับติดตาม และการนิเทศที่
เกี่ยวข้องกับ การนำแผนการบริหารหลักสูตรไปปฏิบัติ

5. การตรวจสอบการประเมินผลการบริหารหลักสูตร

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญใน
การให้ทุกส่วนทุกฝ่ายในสังคม มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาและกระจายอำนาจ
การศึกษาไปยังท้องถิ่น โดยตรง โดยเฉพาะสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ดังนั้น
เพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษาคือผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานกำหนดและสอดคล้องกับ
ความต้องการของชุมชนและสังคมจำเป็นต้องมีระบบการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผล
การศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา
เห็นความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ ส่งเสริม และ
สนับสนุนการวางแผนและดำเนินงานการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง กำกับ ติดตาม
ประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษา เป็นกระบวนการที่เป็นกลไกของการประกันคุณภาพ
การศึกษาให้เป็นไปตามที่มาตรฐานกำหนดโดยต้องมีการดำเนินการที่เป็นระบบมีเครือข่าย
ครอบคลุมทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวงตั้งแต่วระดับชาติ เขตพื้นที่ และ
สถานศึกษา ในรูปของคณะกรรมการที่มาจากบุคคล ทุกระดับและทุกอาชีพ ในการกำหนดดูแล
และการประเมินผลจะต้องมีการรายงานผลจาก ทุกระดับให้ทุกฝ่ายรวมทั้งประชาชนทั่วไป
ทราบ เพื่อค้นหาแนวทางร่วมกันพัฒนาคุณภาพต่อไป เพื่อให้มีการจัดการศึกษามีคุณภาพอย่าง
แท้จริงต้องมีการประเมินผลการจัดการศึกษา ทั้งระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษา

(กรมวิชาการ. 2544 : 42)

การประเมินหลักสูตรและ โปรแกรมการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาตัดสินความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียนและความสำเร็จของ โปรแกรมหลักสูตร กระบวนการประเมินหลักสูตรควรเริ่มจากการจัดทำแผนการประเมิน และกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดในการพัฒนาหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ (นาคยา ปิตันธนานนท์. 2545 : 44 - 45)

1. ในขั้นการวางแผนหลักสูตร ควรตรวจสอบประเมินหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันซึ่งถือเป็นการประเมินหลักสูตรและประเมินความต้องการจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักสูตรใหม่

2. ในระหว่างการพัฒนาหลักสูตร ต้องมีการประเมินและทบทวนอยู่ตลอดเวลาในขณะที่จัดทำโครงร่างหลักสูตร สารความรู้ และกิจกรรมการเรียนการสอน ว่าสอดคล้องกับปรัชญา และเป้าหมายของหลักสูตรที่ต้องการหรือไม่

3. ในระหว่างการใช้หลักสูตร การประเมินจะได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่องจากการใช้หลักสูตร เพื่อให้แน่ใจว่าการนำหลักสูตรไปใช้ตรงตามที่ต้องการ ซึ่งจะทำให้ความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุง โปรแกรมมีความชัดเจนขึ้น

4. ท้องถิ่นหรือ โรงเรียนควรประเมินด้วยการทบทวนแหล่งทรัพยากรสื่อการเรียน การสอนที่นำมาใช้ประโยชน์ทั้งในห้องเรียน ห้องสมุดว่ามีความพร้อมเพียงใด ประเมิน ความสามารถของครูในการใช้สื่อเหล่านี้ บรรยากาศการเรียน และปัจจัยอื่นๆ เพื่อให้ข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ ขั้นตอนในการประเมินหลักสูตรและ โปรแกรม การเรียนการสอน ได้แก่

4.1 การเห็นพ้องต้องกันในแผนการประเมิน

4.2 การจัดทำและคัดเลือกเครื่องมือการประเมินที่เหมาะสม

4.3 การกำหนดกิจกรรมและระยะเวลาการประเมิน

4.4 การนำแผนการประเมินไปใช้

4.5 การวิเคราะห์และประเมินผลที่ได้จากการประเมิน

4.6 การวางแผนปรับปรุงหลักสูตรและ โปรแกรมการเรียนการสอน

ปรัชญา เป้าหมาย ผลการเรียนรู้ ต้องกำหนดไว้ตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตรการประเมินใด ๆ จะต้องตอบในสิ่งที่กำหนดไว้ในปรัชญาเป้าหมาย และผลการเรียนรู้ การประเมินหลักสูตรจะบ่งบอกว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพ แต่ไม่ได้หมายความว่า การประเมิน

จะเสร็จสิ้น การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการที่จะต้องทำอยู่เรื่อยไปอย่างสม่ำเสมอโดยอาจจำเป็นต้องมาประเมิน ทบทวนและปรับปรุงสาระความรู้ที่จะสอน เทคนิคการเรียนการสอนการเปลี่ยนแปลงปรัชญาที่เคยกำหนดไว้ ซึ่งจะส่งผลต่อการปรับปรุงหลักสูตรอีกต่อ โดยทั่วไปอาจใช้แบบสำรวจความพร้อมของท้องถิ่น เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรได้

กรมวิชาการ (2545 : 6 - 8) ได้กล่าวถึงการนิเทศกำกับติดตามประเมินผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาว่า ประกอบด้วย

1. การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรและงานบริหารภายใน สถานศึกษา
2. การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล การใช้หลักสูตรและงานวิชาการจาก ภายนอกสถานศึกษา

นอกจากนี้กรมวิชาการได้กำหนดตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนของกรนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลว่าประกอบด้วย

1. มีคณะกรรมการนิเทศภายในของสถานศึกษา
2. มีแผนงานโครงการนิเทศติดตามกำกับในสถานศึกษา
3. มีเอกสารหลักฐานการดำเนินงานการบริหารจัดการหลักสูตรที่เป็น

ปัจจุบัน

4. มีรายงานการนิเทศปรากฏเป็นหลักฐาน

5. มีระบบการกำกับติดตามและประเมินผล

สำหรับแนวทางการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรสถานศึกษาว่าโรงเรียนสามารถตรวจสอบได้ ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2545 : 43 - 49)

1. การตรวจสอบวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย วิสัยทัศน์เป็นภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตที่วางอยู่บนพื้นฐานความจริงบ่งบอกภารกิจของสถานศึกษา วิสัยทัศน์ที่ดีต้องมีความชัดเจนสอดคล้องกับ นโยบายของสถานศึกษา เกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย เป็นความต้องการของท้องถิ่นและมีระยะเวลาที่แน่นอน วิธีการตรวจสอบทบทวนสถานศึกษาควรจัดให้มีคณะทำงานเพื่อรวบรวมเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และภารกิจของสถานศึกษา ศึกษาวิเคราะห์วิสัยทัศน์และภารกิจรวมทั้งสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง แนวทางการตรวจสอบวิสัยทัศน์ ภารกิจของสถานศึกษา มีดังนี้ 1) วิสัยทัศน์มีความสอดคล้องกับสภาวะปัจจุบันหรือไม่ 2) วิสัยทัศน์ที่กำหนดได้จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องหรือไม่ 3) วิสัยทัศน์มีเป้าหมายที่ชัดเจนรองรับหรือไม่ และ 4) ข้อกำหนดภารกิจเป็นการสะท้อน

ความคิดและปฏิบัติงานของสถานศึกษาและชุมชนหรือไม่ ฯลฯ ส่วนแนวทาง การตรวจสอบ เป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา ควรประกอบด้วย 1) เป้าหมายสอดคล้องกับวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาหรือไม่ 2) เป้าหมายมีความชัดเจน และสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานมากน้อยเพียงใด และ 3) เป้าหมายครอบคลุม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของผู้เรียนมากน้อยเพียงใด ฯลฯ

2. การตรวจสอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป้าหมาย ในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ตีเหมาะสมกับ สังคมไทย โดยสถานศึกษาสามารถกำหนดขึ้น ได้ตามความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความจำเป็นของชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นกรณีเฉพาะ นอกเหนือ และเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระต่าง ๆ

สถานศึกษาต้องกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษาต้องการปลูกฝัง ได้แก่ ผู้เรียนเป็นกรณีเฉพาะ นอกเหนือหรือเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาต่าง ๆ ตามสภาพปัญหา และความต้องการ ทั้งนี้ อาจพิจารณากำหนดจากคุณลักษณะจริยธรรม และค่านิยมที่อยู่ในสาระ การเรียนรู้ กลุ่มสาระต่าง ๆ หรือพิจารณากำหนดขึ้นมาใหม่ก็ได้

การปลูกฝังและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังกล่าว กรณี ที่คุณลักษณะอันพึงประสงค์เหล่านั้น ได้หรือไม่ได้กำหนดให้เป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของ สาระการเรียนรู้รายปี / รายภาค หรือ โดยอ้อม ด้วยการสอดแทรก ขณะที่จัดการเรียนรู้ใน สาระการเรียนรู้ต่าง ๆ แนวทางการตรวจสอบ ควรประกอบด้วย 1) คุณลักษณะอันพึง ประสงค์กำหนดตามสภาพปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมของผู้เรียนหรือไม่ และ 2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการและความจำเป็นของ ชุมชนมากน้อยเพียงใด ฯลฯ

3. การตรวจสอบ โครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

- 1) สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายของสถานศึกษามากน้อยเพียงใด 2) สอดคล้องกับ โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมากน้อยเพียงใด 3) เวลาที่กำหนดในแต่ละกลุ่มสาระ มีความเหมาะสมกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาค มากน้อยเพียงใด 4) สัดส่วน เวลาระหว่างสาระการเรียนรู้พื้นฐานกับเพิ่มเติมมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด และ 5) สัดส่วนเวลาที่กำหนดระหว่างสาระการเรียนรู้กับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีความเหมาะสมมาก น้อยเพียงใด

4. การตรวจสอบรายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) รายวิชาตอบสนองต่อสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นมากน้อยเพียงใด 2) รายวิชาครอบคลุมผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค และสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคหรือไม่เพียงใด และ 3) รายวิชามีความชัดเจน สะดวกต่อการนำไปปฏิบัติ/ได้มากน้อยเพียงใด

5. การตรวจสอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย 1) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคมมากน้อยเพียงใด 2) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเรียนเหมาะสมกับวัย และวุฒิภาวะของผู้เรียนมากน้อยเพียงใด 3) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้หรือไม่อย่างไร และ 4) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของเรียนมากน้อยเพียงใด

6. การตรวจสอบการจัดการเรียนรู้ และการส่งเสริมการเรียนรู้ สถานศึกษาสามารถกำหนดรูปแบบ วิธีการจัดการเรียนรู้ตามสภาพ ของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การจัดหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ การจัดโครงการ การใช้แหล่งเรียนรู้ การสื่อทางไกล การจัดระบบ การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เป็นต้น ประกอบด้วย 1) สถานศึกษาได้มีการจัดทำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการภายในกลุ่มสาระและระหว่างกลุ่มสาระมากน้อยเพียงใด 2) สถานศึกษามีการวางแผนกำหนดให้ผู้เรียนได้ทำโครงการหรือไม่ อย่างไร 3) สถานศึกษาได้มีการจัดโครงการที่มีบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระหรือไม่อย่างไร 4) สถานศึกษาได้กำหนดแนวทางการเรียนในแต่ละชั้นปีหรือไม่อย่างไร 5) สถานศึกษาจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษอย่างไร และ 6) การให้การบ้าน สถานศึกษาควรให้ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระได้มีการประชุมร่วมกัน เพื่อพิจารณากำหนดแนวทางการให้การบ้านว่าในแต่ละชั้นปีควรมีการให้การบ้านกลุ่มสาระใดบ้าง และจำนวนเท่าไร จึงจะเหมาะสมกับผู้เรียน

7. ตรวจสอบการวัดและประเมินผล ประกอบด้วย 1) รูปแบบ วิธีและเกณฑ์วัดและประเมินผลในระดับชั้นเรียน และระดับสถานศึกษาสอดคล้องกับแนวการวัดและประเมินผลตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมากน้อยเพียงใด 2) รายละเอียดเกณฑ์การผ่าน ช่วงชั้นและเกณฑ์ การจบหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและสภาพชุมชน / ท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด 3) วิธีการประเมินผลของสถานศึกษาได้เน้นการประเมินผลตามสภาพจริงมากน้อยเพียงใด และ 4) หลักเกณฑ์ การประเมินออกแบบได้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาหรือไม่

8. การตรวจสอบความเชื่อมโยง และสอดคล้องทั้งหมด เมื่อตรวจสอบหลักสูตร สถานศึกษา

แต่ละหัวข้อแล้ว ควรมีการตรวจสอบความสอดคล้องเชื่อมโยงกันทั้งหมด ทุกหัวข้ออีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน แนวทางการตรวจสอบการดำเนินงาน ได้ ดังนี้ 1) ความสอดคล้องของเป้าหมายกับ โครงสร้าง 2) ความสอดคล้องระหว่างการเรียนรู้กับวิสัยทัศน์ 3) ความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรม การส่งเสริมการเรียนรู้กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ความเหมาะสมของงบประมาณและการระดมทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้ประสิทธิผล (คุ้มค่า) และ 5) การใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในโรงเรียน และชุมชนอย่างเต็มศักยภาพ

กล่าวโดยสรุป การตรวจสอบ ประเมินผลการบริหารหลักสูตร หมายถึง การวางกรอบการประเมินผล การจัดหาหรือการจัดทำเครื่องมือประเมินผล การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล แปลความหมาย และการตรวจสอบปรับปรุงคุณภาพการประเมินการบริหารหลักสูตร

6. การปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร

กรมวิชาการ (2545 : 40 - 43) ได้กล่าวถึงการปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรว่า ประกอบด้วย

1. สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็น ข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุง และพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

2. สถานศึกษาดำเนินงานปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สำหรับตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

1. นำข้อมูลและปัญหาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย รวมทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนาในปีต่อไป

หลักในการปรับปรุงหลักสูตร ประเสริฐ ธรรมโวหาร (2540 : 36) ได้เสนอหลักในการปรับปรุงหลักสูตรดังนี้

1. กำหนดให้หลักสูตรเป็นตัวนำ ให้การเรียนการสอนมุ่งเน้นกระบวนการทางด้านความคิดและการปฏิบัติ หนังสือเป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น
2. กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและรายวิชาให้กระชับชัดเจนเห็นแนวทาง การปฏิบัติจัดการกระบวนการเรียนการสอนให้บรรลุผล

3. ปรับลดและบูรณาการเนื้อหาสาระให้คุณประโยชน์ที่แท้จริงต่อการพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน ตัดสัดส่วนที่ซ้ำซ้อนและยุ่งยากเกินระดับไป

4. การพัฒนาหนังสือและสื่อท้องถิ่น เมื่อมีการพัฒนาแล้วก็จะส่งผลมาถึงหนังสือเรียนที่จะต้องพัฒนาตามไปด้วย เมื่อท้องถิ่นดำเนินการจัดทำหนังสือเองก็ต้องมีการพิจารณาคำเนินการ เช่น การจัดพิมพ์ เป็นต้น

5. การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการศึกษา ผู้บริหารต้องมีการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาช่วย ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์โดยนำเข้ามาและนำนักเรียนออกไป ครูจึงต้องมีบทบาทเป็นผู้ประสานงานเพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก โดยใช้แหล่งวิชาการในท้องถิ่นและวิทยากรหรือผู้มีความรู้ความชำนาญในท้องถิ่นมาช่วยสอน

กล่าวโดยสรุป การปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตร หมายถึง การสรุปผล การดำเนินงาน ปัญหาข้อแฉะต่าง ๆ มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตร

บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารหรือผู้นำหรือผู้จัดองค์การ หรือหัวหน้างาน ไม่ว่าจะหน่วยงานเล็กหรือหน่วยงานใหญ่ หน่วยงาน ราชการหรือเอกชนก็ตาม ย่อมมีบทบาทที่เป็นผลต่อการสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่ง บางครั้ง การจัดองค์การ แม้จะไม่เรียบร้อยถูกต้องอยู่บ้าง ก็อาจได้รับผลงานสูงได้ หากผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดี แต่ถ้าคุณลักษณะ หรือพฤติกรรมในการนำของผู้บริหารไม่ดี แม้การจัดองค์การถูกต้อง หรือดีเพียงใดก็ตาม ผลงานที่เกิดขึ้นของหน่วยงานนั้นๆ ย่อมสมบูรณ์ได้ยาก ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสม มีพฤติกรรม ในการนำที่ถูกต้อง เหมาะสมเพราะความสำเร็จของงานทุกด้านขององค์การ ขึ้นอยู่กับผู้บริหาร หรือผู้นำ ซึ่งจะวินิจฉัยสั่งการ หรือตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของผู้บริหารหรือผู้นำนั้น ควรที่จะประกอบด้วย เรื่องที่สำคัญ ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ คุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการ และ คุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโดยทั่วไป

Knezevich (อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2544 : 12 - 13) กล่าวถึง

การกำหนดบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 17 บทบาท ดังนี้

1. บทบาทเป็นผู้กำหนดทิศทาง
2. บทบาทเป็นผู้กระตุ้นความเป็นผู้นำ
3. บทบาทเป็นนักวางแผน
4. บทบาทเป็นผู้ตัดสินใจ
5. บทบาทเป็นนักจัดองค์การ
6. บทบาทเป็นผู้จัดการเปลี่ยนแปลง
7. บทบาทเป็นผู้ประสานงาน
8. บทบาทเป็นผู้สื่อสาร
9. บทบาทเป็นผู้แก้ไขความขัดแย้ง
10. บทบาทเป็นผู้แก้ปัญหา
11. บทบาทเป็นผู้จัดระบบงาน
12. บทบาทเป็นผู้บริหารการเรียนการสอน
13. บทบาทเป็นผู้บริหารบุคคล
14. บทบาทเป็นผู้บริหารทรัพยากร
15. บทบาทเป็นผู้ประเมินผลการทำงาน
16. บทบาทเป็นประธานในพิธี
17. บทบาทเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า บทบาททั่วไปของผู้บริหารคือ กำหนดเป้าหมาย นำ วางแผน ตัดสินใจ จัดการ จัดหา สนับสนุน ประสานงานและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสถานศึกษา

2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารหลักสูตร

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 38 - 39) กล่าวถึง บทบาทที่สำคัญของผู้บริหารกับการบริหารหลักสูตร ดังนี้

1. ศึกษา ทำความเข้าใจหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่ ให้ทราบเกี่ยวกับสาระสำคัญของหลักสูตรอย่างแน่ชัด เพื่อจะได้แนะนำช่วยเหลือครูให้ได้ใช้และปฏิบัติตามหลักสูตรอย่างถูกต้อง

2. ต้องเป็นผู้นำในการนำหลักสูตรไปใช้ จัดประชุมเพื่อวางแผนการนำหลักสูตร

3. ใช้ คู่มือการดำเนินการ ประสานงานประชุมผู้เกี่ยวข้อง และครูผู้สอน เพื่อ
ชี้แนะนำติดตามผลการปฏิบัติและจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

4. จัดหาหลักสูตร เอกสารหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร คู่มือครู
แผนการสอนให้เพียงพอ

5. เตรียมครูให้พร้อมที่จะใช้หลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่อบรมครู ให้มีความรู้
ความเข้าใจหลักสูตร ช่วยให้ครูพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงแนวทางในการปฏิบัติจากเดิมสู่แนวการ
ใช้หลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่ขณะนั้น

6. ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้ปกครองทราบและเข้าใจ

7. จัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และให้จัดทำแผนการ
เรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร

8. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสม
สมนึก ธาตุทอง และนุชนาถ ธาตุทอง (2545 : 317) กล่าวถึง บทบาทผู้บริหาร
สถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ดังนี้

1. เป็นผู้นำในการจัดทำให้มีแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา
2. เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยประสานความร่วมมือกับ
ทุกฝ่าย

3. เป็นผู้นำในการจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรสถานศึกษา
4. สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้
5. สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษา ได้รับความรู้ รวมทั้ง
พัฒนานุเคราะห์ให้เป็นบุคลากรแห่งการเรียนรู้

6. เป็นผู้ประเมินผลการนำหลักสูตร ไปใช้ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาให้
เหมาะสมกับชุมชนและท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารในการบริหารหลักสูตรหมายถึง การ
เป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรสถานศึกษาและนำการปฏิบัติช่วยเหลือเพื่อให้การ
ใช้หลักสูตรของสถานศึกษามุ่งบรรลุจุดหมาย ตลอดจนประเมินผลการใช้ และปรับปรุงหลักสูตร
ให้เหมาะสมกับสถานศึกษาแต่ละแห่ง

3. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนิเทศก์การศึกษา

การนิเทศก์ภายในโรงเรียน เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนา
คุณภาพการศึกษา นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการนิเทศก์การศึกษาไว้ ดังนี้

วิไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2536) การนิเทศก์ภายในโรงเรียน หมายถึง การทำงานของผู้บริหาร โรงเรียนที่ทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2539) กล่าวว่า การนิเทศก์ภายใน หมายถึง กระบวนการที่ผู้นิเทศในโรงเรียน (ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา ครู ชำนาญการ ครูผู้นิเทศ ครูผู้ร่วมนิเทศก์) ดำเนินการ โดยใช้ภาวะผู้นำเพื่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ประสานงาน และการใช้ศักยภาพในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ อันจะส่งผลไปถึงการพัฒนาของโรงเรียนนั้น ๆ โดยส่วนรวม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การนิเทศก์ภายใน โรงเรียน หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานที่ร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของบุคลากรในโรงเรียน ในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการปฏิบัติงานของครู เพื่อทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นตาม จุดมุ่งหมายที่ทาง โรงเรียนต้องการ

4. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการประเมินหลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2523) กล่าวว่า ในความเข้าใจของครูผู้สอนส่วนมากคิดว่าการสอบ คือ การประเมินหลักสูตร ถ้าเด็กสอบได้ดีก็คิดว่าหลักสูตรดี หรือในทางตรงกันข้าม ถ้าเด็กสอบตกมาก ก็คิดว่าหลักสูตรนั้น ไม่ดี ที่ถูกต้องนั้นการสอบนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการประเมินหลักสูตรเท่านั้น แต่การประเมินหลักสูตรเพื่อตัดสินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรมีขอบเขตรวมถึง (1) การวิเคราะห์ตัวเลขหลักสูตร (2) การวิเคราะห์กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ (3) การวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักเรียนและ (4) การวิเคราะห์ โครงการประเมินผลหลักสูตร

สันต์ ชรรณบำรุง (2527) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรเป็นการประเมินคุณค่าของหลักสูตร โดยอาศัยการรวบรวมข้อมูล การใช้ข้อมูลจากการวัดในแง่ต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมิน เพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน สรุปว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้นมานั้นมีคุณค่าอย่างไร มีคุณภาพดีหรือไม่ เพียงใด หรือได้รับผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ หรือไม่มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไปและนำเสนอแนะผู้บริหาร ผู้มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการดำเนินต่อไป หรือการประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการในการศึกษาส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ได้แก่ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน วิธีสอน และวิธีวัดผลจะสัมพันธ์กันหรือไม่

กล่าวโดยสรุปว่า การประเมินผลหลักสูตร หมายถึง ขบวนการรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ข้อมูลดังกล่าวประกอบการตัดสินใจในการจัดการศึกษาภายหลังจากที่ได้ใช้หลักสูตรไปแล้ว

วิจิตร ศรีสะอ้าน (อ้างถึงใน ชานี กอเต็ม. 2541 : 22) ได้กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการปรับปรุงงานวิชาการเพื่อทำให้หลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนด ผู้บริหารควรมีบทบาท ดังนี้

1. บริหาร โรงเรียนจะต้องรับผิดชอบการพัฒนาจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย นโยบายของโรงเรียน เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน
2. ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องรับผิดชอบในการจัดวางตัวบุคคลเพื่อให้สามารถทำหน้าที่ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาในโรงเรียน
3. ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องรับผิดชอบการจัดสรรเวลา และสถานที่เพื่อประโยชน์ในการสอน
4. ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องรับผิดชอบในการจัดหาใช้วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ เพื่อประโยชน์สูงสุดของการจัดการศึกษา
5. ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องรับผิดชอบส่งเสริมการเรียนการสอน เพื่อการสอนบรรลุเป้าหมาย

แคมป์เบลล์ และคณะ (อ้างถึงใน สุนทร วิไลลักษณ์. 2540 : 12) กล่าวว่า งานของหัวหน้าสถานศึกษาด้านวิชาการนั้น เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับวางแผนการดำเนินงานและการประเมินผล โปรแกรมการจัดการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การวางจุดมุ่งหมายเฉพาะของสถานศึกษา
2. การวาง โครงการของการเรียนการสอน
3. หลักสูตรและการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรของชาติ

มินูติน (อ้างถึงใน สุนทร วิไลลักษณ์. 2540 : 12) ได้วิจัย พบว่า บทบาทด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย หน้าที่หลัก 6 ประการ คือ

1. การประเมินผลโครงการของโรงเรียน
2. สนับสนุนให้ผู้เรียนร่วมงานด้านการศึกษาและมีประสบการณ์เพิ่มขึ้น
3. กำหนดวัตถุประสงค์ของโรงเรียนอย่างชัดเจน
4. ควบคุมโครงการและกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งหมดของโรงเรียน
5. สอนในบางระดับชั้น
6. รู้และเข้าใจกฎข้อบังคับในการเรียนรายวิชาต่าง ๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 27) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ในการจัดการเรียนการสอน หรือบริหารงานวิชาการไว้ว่า “ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการ ส่งเสริม และพัฒนาจัดทำหลักสูตร ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมการใช้ เทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมกันจัดการเรียนการสอน สนับสนุนให้มีการจัดทำวิจัยใน ชั้นเรียน ส่งเสริมการจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน พัฒนาครู และบุคลากรให้รู้และเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับ ชุมชนในการจัดการเรียนการสอน ประเมินผลการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาเครือข่าย การเรียนรู้

ธวัช แก้วมณีชัย (อ้างถึงใน นิคม รัตนจันทร์. 2542 : 36) ได้เสนอแนวคิด เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารที่มีต่อการเรียนการสอนไว้ 9 ด้าน ดังนี้

1. วางแผนสนับสนุน
2. จัดสภาพ
3. ส่งเสริมการใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งค้นคว้า
4. สร้างวินัยให้นักเรียน
5. นิเทศ กำกับ และติดตาม
6. ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
7. ประเมินผลความก้าวหน้า
8. ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับชุมชน
9. ส่งเสริมการนำเทคโนโลยี และสื่อสารด้านการเรียนการสอน มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ

กรมวิชาการ (2544 : 5 - 6) ได้กำหนดภารกิจหรือบทบาทที่ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องปฏิบัติในการบริหารหลักสูตร 3 ขั้นตอน ในภารกิจงาน 7 ด้าน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

ด้านที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

1.1 สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร

1.1.1 มีข้อมูลที่แสดงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ

จัดทำหลักสูตรขั้นพื้นฐานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

1.1.2 มีเอกสาร และหลักฐานการเผยแพร่ให้ความรู้

เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1.3 บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความสนใจ และกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 คณะกรรมการและคณะกรรมการของสถานศึกษาตามระเบียบของกระทรวงศึกษา ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2.1 มีคณะกรรมการและคณะกรรมการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ

1.2.2 คณะกรรมการและอนุกรรมการบริหารงานวิชาการเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง โดยมีความสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา

1.3 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบและขอความร่วมมือ

1.3.1 มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ความเคลื่อนไหวของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานให้บุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนทราบ

1.3.2 บุคลากรทุกฝ่ายอาสาที่จะช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.4 จัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา

1.4.1 มีการจัดทำข้อมูลขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ชุมชน และข้อมูลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

1.4.2 มีข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

1.5 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หรือธรรมนูญสถานศึกษา

1.5.1 มีการนำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา ชุมชน มาใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.5.2 มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพของสถานศึกษา

1.6 พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการทำหลักสูตรของสถานศึกษา

1.6.1 มีคณะทำงานที่รับผิดชอบการศึกษาเอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.6.2 มีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับ
การศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคลากรในสถานศึกษา

1.6.3 มีบัญชีรายชื่อสถานศึกษาและแหล่งการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรของสถานศึกษา

ด้านที่ 2 การจัดทำสาระของหลักสูตรของสถานศึกษา

2.1 มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการจัดทำสาระ
ของหลักสูตรของสถานศึกษา

2.2 มีกระบวนการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา

2.3 มีปรัชญาและเป้าหมายการจัดการศึกษา จุดเน้นในการพัฒนา
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

2.4 มีแผนการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ด้านที่ 3 การกำหนดแผนการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา

3.1 การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.1.1 มีเอกสาร / หลักฐานการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542

3.1.2 มีการจัดทำสาระการเรียนรู้กลุ่มวิชา / รายวิชาและ
กิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน

3.1.3 มีการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิดและสรุป
เป็น ความรู้และแนวความคิดด้วยตนเอง

3.1.4 มีการสอนซ่อมเสริมและส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้
ความสามารถตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพที่ปรากฏเป็นหลักฐานและตรวจสอบได้

3.1.5 มีระบบการประเมินผลตามสภาพจริง

3.1.6 ปฏิบัติตามระเบียบการเทียบโอนของ

กระทรวงศึกษาธิการ

3.2 การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.2.1 มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมแนะแนวตาม
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2.2 มีกิจกรรมส่งเสริมบุคลากร ในสถานศึกษา ให้มีความรู้
ความเข้าใจ และสามารถทำหน้าที่แนะแนวการศึกษาให้กับผู้เรียน

3.2.3 มีแผนงาน / โครงการ / กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริม และตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษา

ผู้เรียน
3.3 การส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนา

หลักสูตรของสถานศึกษา
3.3.1 มีการจัดระดมทรัพยากร เพื่อใช้ในการบริหารจัดการ

3.3.2 มีเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งใน และนอกสถานศึกษา

3.3.3 มีสื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เพียงพอตามความเหมาะสมของสถานศึกษาและชุมชน

3.3.4 มีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3.3.5 มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียน

3.3.6 มีการนิเทศก์ภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 3 การกำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงาน

ด้านที่ 4 การปฏิบัติการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1 มีการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในอย่างเป็นระบบ

4.1.1 ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

4.1.2 มีการบริหารตามแบบที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM)

4.2 จัดให้มีการประเมินคุณภาพของโรงเรียนโดยองค์กรภายนอก

4.3 สถานศึกษามีการรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อชุมชนเป็น
ประจำ (ปี/ภาค)

ด้านที่ 5 การนิเทศก์กำกับ ติดตาม และประเมินผล

5.1 มีคณะกรรมการนิเทศก์ภายในของสถานศึกษา

5.2 มีแผนงาน / โครงการนิเทศก์ ติดตาม กำกับในสถานศึกษา

5.3 มีเอกสารหลักฐานดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรที่เป็น

ปัจจุบัน

5.4 มีเอกสารรายงาน การนิเทศก์ปรากฏเป็นหลักฐาน

5.5 มีระบบกำกับติดตามและประเมินผล

ด้านที่ 6 สรุปลงผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา

1.1 มีการรายงานต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนเป็นประจำ

1.2 มีการประเมินผลการใช้หลักสูตร

ด้านที่ 7 การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

7.1 นำข้อมูลและปัญหาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

7.2 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดเป้าหมาย

วิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์การพัฒนาในปีต่อไป

จากการศึกษา บทบาทการบริหารงานวิชาการตามกรอบการบริหารหลักสูตรของกรมวิชาการ แล้วผู้วิจัยเห็นว่า กรอบการบริหารหลักสูตรที่กรมวิชาการกำหนดนั้น มีความครอบคลุมในภารกิจงานวิชาการของสถานศึกษาที่ผู้บริหารมีส่วนในการรับผิดชอบ โดยตรง ผู้วิจัยจึงได้นำมาใช้เป็นกรอบงานในการศึกษาบทบาทการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนนำร่อง การใช้หลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดร้อยเอ็ดในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ศิริพร จุราเพชร (2549 : 93 - 98) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจงานการบริหาร 4 ขั้นตอน คือการวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารสถานศึกษามีระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานต่างก็มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร ทั้ง 4 ขั้นตอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา และครูสายผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติการบริหารหลักสูตร 4 ขั้นตอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กุลธร เหลืองสุดใจชื่น (2549 : 80 - 81) ได้ศึกษาปัจจัยจัดสรรที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1 - 2 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครปฐม เขต 1 และเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยจัดสรรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้าน ยกเว้นปัจจัยด้านชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประสิทธิผลการบริหาร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1 - 2 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1 และเขต 2 อยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

2. ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลประสิทธิผลการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1 - 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1 และเขต 2 ได้แก่ ด้านการนิเทศ ด้านทรัพยากรการบริหาร ด้านบุคลากร และด้านชุมชน แต่ปัจจัยคัดสรรด้านชุมชน ไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารหลักสูตร ด้านการวางแผนการบริหารหลักสูตร และด้านการปฏิบัติตามแผนการบริหารหลักสูตร

3. แนวทางการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1 - 2 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1 และเขต 2 ผู้บริหารครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษามีความเห็นว่า ควรมีแผนการเรียนรู้และหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ควรจัดทำหลักสูตรจากส่วนกลางและจัดให้มีการอบรมการใช้หลักสูตร ควรจัดเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่พิเศษให้เป็นผู้ดำเนินการ ควรมีที่ปรึกษาจากสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารควรนิเทศ ติดตาม บ่อย ๆ และควรมีเจ้าหน้าที่ศึกษานิเทศก์จากเขตพื้นที่การศึกษา คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือเป็นระยะ ๆ รวมทั้งควรให้ความรู้เพิ่มเติมด้านการกำหนดเนื้อหาและการนำหลักสูตรไปใช้

วิธียะ ผู้เสียม (2550 : 94 - 95) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากที่สุด ไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อมและการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา ด้านนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร และด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

2. บุคลากรที่ได้รับการอบรม และไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 บุคลากรที่เป็นผู้สอนกับผู้ปกครอง มีความคิดเห็นด้านการเตรียมความพร้อมและการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ผู้บริหาร ผู้สอน และผู้ปกครอง มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และบุคลากรที่มี

ประสบการณ์การทำงานด้านการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี พบว่า ผู้บริหาร ควรพัฒนาตนเอง โดยแสวงหาความรู้อยู่เสมอ ควรจัดอบรมให้ความรู้เรื่องหลักสูตรแก่บุคลากรครู และผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญในเรื่องหลักสูตร เป็นผู้ให้ความรู้ และคำแนะนำ ควรจัดให้มีการวางแผนงานร่วมกัน มีคณะกรรมการติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ควรประชาสัมพันธ์ และเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งสนับสนุนมากขึ้น และควรทำการปรับปรุงหลักสูตรให้พัฒนา สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และสังคม

ธนศักดิ์ เป่าริก (2550 : 81) ได้ศึกษา การศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษา เห็นว่า สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละชั้นตอน พบว่า ทุกชั้นตอนอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับการดำเนินงานจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ 1) การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา 3) การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา 4) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 5) การนิเทศก์ กำกับ ติดตามประเมินผลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 6) การปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา และ 7) การสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษา เห็นว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาแต่ละชั้นตอนพบว่าทุกชั้นตอนมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยเรียงตามลำดับปัญหามากไปน้อยได้ ดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) การนิเทศก์ กำกับ ติดตามประเมินผลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 3) การปรับปรุง พัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 4) การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา 5) การสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 6) การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และ 7) การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา

พนัสดา อุตุษาฎะ (2550 : 111 - 113) ได้ศึกษาบทบาทในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนซิกซ์วิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า บทบาทในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนซิกซ์ วิทยาลัยจังหวัดสมุทรปราการ ในภาพรวมอยู่

ระดับมาก เมื่อพิจารณารายภารกิจ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกภารกิจ โดยเรียงลำดับสภาพการบริหารจากการปฏิบัติมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ คือ ภารกิจที่ 7 การปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อม ภารกิจที่ 2 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ภารกิจที่ 5 การนิเทศกับ ติดตามประเมิน ภารกิจที่ 6 สรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร และภารกิจที่ 3 การวางแผนการบริหารหลักสูตร สำหรับข้อเสนอแนะต่อบทบาทในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนซิกข์วิทยาลัยสรุปได้ว่า ควรจัดให้มีการชุมนุมทางวิชาการที่พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ควรเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในสถานศึกษาควรจัดให้มีการศึกษานอกสถานที่เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ควรจัดหลักสูตรให้สอดคล้องต่อความต้องการของผู้เรียนที่ถูกผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม หลักสูตรควรตอบสนองต่อความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ควรกำหนดให้ครูได้ตรวจสอบ หรือประเมินตนเองเป็นระยะ ๆ ตามแผนปฏิบัติงานของแต่ละคน และควรจัดให้มีกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิด และสรุปเป็นความรู้และแนวคิดด้วยตนเอง

พิศิษฐ์ เจริญชัย (2550 : 102 - 103) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1 - 2 ตามทัศนะของผู้บริหารและครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 มีการดำเนินการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1 - 2 โดยภาพรวมและรายด้าน คือ ด้านการวางแผนบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการตรวจสอบการนิเทศก์ ติดตามประเมินผล ด้านการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในระดับมาก

2. ผู้บริหารและครู ที่มีตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และสังกัดในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีทัศนะต่อการบริการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1 - 2 โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. โรงเรียนขนาดเล็กมีการดำเนินการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1 - 2 โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกัน โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่

มีการดำเนินการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1 - 2 โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ศกวรรณ สุขมี (2551 : 120 - 122) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงานกับการบริหารหลักสูตร ของผู้บริหารและหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดยะลา พบว่า ระดับทักษะการบริหารงานและการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารและหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบระดับทักษะการบริหารงานและการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารและหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า มีระดับทักษะการบริหารงานแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารงาน และการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารและหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดยะลา มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ยูเนสโก (UNESCO. 1978 : 66) ได้วิจัย เรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรของบางประเทศในทวีปเอเชีย ได้แก่ อัฟกานิสถาน บังกลาเทศ อินเดีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์และศรีลังกา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารระดับต่าง ๆ ไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร และขาดการติดตามการใช้หลักสูตรของครู นอกจากนี้หลักสูตรยังขาดประสิทธิภาพ ขาดแคลนเอกสารหลักสูตร ตำราเรียนไม่ทันสมัย ขาดแคลนหนังสืออ่านประกอบ ประการสุดท้าย คือ ศูนย์พัฒนาหลักสูตรขาดการวางแผนที่ดีในการนำหลักสูตรไปใช้

อิงลิช และสเตฟฟี (English and Steffy. 1983 : 29 - 32) ได้ศึกษาความแตกต่างของการสร้าง และการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า การวางแผนออกแบบสร้างหลักสูตรกับการนำหลักสูตรไปใช้ ในการจัดการเรียนการสอนนั้นมีความแตกต่างกัน การเสริมหลักสูตรเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปตามเป้าหมายขององค์ประกอบยังไม่สัมพันธ์กันเต็มที่ ส่วนการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องสัมพันธ์กับ การบริหารหลักสูตร จะต้องมีการจัดการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

เคลโลน (Kellon. 1992 : Abstract) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การติดตามการใช้หลักสูตร The Bummbu (หลักสูตรฉบับปรับปรุง) จากมหาวิทยาลัยควีน ในเมืองคิงส์ตัน

งานวิจัยเป็นการศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับการฝึกฝนการใช้หลักสูตรของครูในโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่ชนบทในประเทศ Sierra Leon งานวิจัยนี้ได้ทำการวิเคราะห์ทัศนคติ ความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้วางโครงการ เพื่อติดตามหลักสูตรใหม่ ของ Bummbu และ Fullan (หลักสูตรเก่า) ซึ่งเป็นผลเนื่องจากธรรมชาติของหลักสูตรใหม่ มีส่วนช่วยเหลือ สนับสนุนชุมชน และครูผู้สอนให้เกิดความเข้าใจในการใช้หลักสูตรที่ชัดเจน ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรใหม่ มีหลักเหตุผลและลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน

จูดิธ (Judith. 2000 : 292) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเข้าสู่ชุมชน การรายงานการวิจัยกล่าวถึงทฤษฎีการพัฒนาคนจากความรู้และความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงให้เข้าสู่ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ โดยผู้วิจัยนำเสนอการทำให้เกิด การพัฒนาหลักสูตรแม่บทนำไปสู่ชุมชน ต้องใช้รูปแบบการอบรมผู้แนะนำในการเรียน การสอน การประเมินผล ทางเลือกของหลักสูตร และทักษะการสอน

จากการศึกษาเอกสารรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศในด้าน การบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนนั้น มีความแตกต่างกันตามลักษณะท้องถิ่น แต่โดยรวมแล้ว จะเห็นว่า ความสำคัญในการปฏิบัติงานด้านวิชาการของ โรงเรียนมุ่งไปที่การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร สนับสนุนให้ครู อาจารย์ ใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้และช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนให้ดีขึ้น นอกจากนี้ผู้บริหารยังทำหน้าที่นิเทศงาน วิชาการ การประเมินผล งานทางวิชาการ การวางแผนปรับปรุงงานวิชาการให้ดีขึ้น รวมทั้ง สนับสนุนให้ครู อาจารย์มีการศึกษาและได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้น